SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Muistio

Liisa Katajamäki
Kirsi Varhila

12.8.2020

20-200384

Tartuntatautilain mukaiset toimenpiteet lentokentillä, satamissa ja muilla rajanylityspaikoilla

Tilannekuva

Viranomaisten tekemien karanteenipäätösten tavoitteena on ehkäistä koronatartuntojen leviäminen Suomeen riskialueilta tulevien henkilöiden mukana.

Riskialueet ovat tällä hetkellä maita, joihin kohdennetaan rajavalvonta koronan vuoksi ja tulijat ohjataan omaehtoiseen karanteeniin. Maiden lista vaihtelee ja Suomen asettama raja-arvo 8 uutta tapausta / 100 000 asukasta viimeisen kahden viikon aikana on yksi matalimmista rajoista tällä hetkellä.

Matkustajan saapuessa riskialueelta hänelle olisi mahdollista tehdä henkilökohtainen karanteenipäätös 14 vrk:n ajaksi. Perusteena on vahva epäily tautiriskistä. Toiminnan alkuvaiheissa päätökset kohdennettaisiin merkittävimmän riskin maihin. STM ja THL määrittelevät nämä riskialueet ja lista voi elää.

Riskialueelta tulijat ohjattaisiin rajanylityspisteillä linjoille, joissa päätökset tehdään (suorat lennot, transit-lennoilla saapuvilta selvitetään lähtömaa, laivaliikenteessä Virosta selvitetään varsinainen lähtömaa jne).

Covid-19 –testaukset (terveystarkastukset) tehtäisiin matkustajille tartuntatautilain 14, 15 tai 16 §:n nojalla. Testaukset olisivat ensisijaisesti vapaaehtoisia, mutta myös pakollinen testaus on mahdollista.

Toimenpiteet

Esim. Turku tai Vantaa (toimielin tai sen määräämä kunnan terveydenhuollon ammattihenkilö) päättää järjestää testaukset (terveystarkastus) tartuntatautilain 14 §:n nojalla ko. matkustajille ilman aluehallintoviraston määräystä. Tämä koskisi vain vapaaehtoisia testauksia, sen sijaan pakollinen testaus on tehtävä aluehallintoviraston määräyksellä (16 §).

Aluehallintovirasto voi määrätä tartuntatautilain 15 §:n perusteella testauksen (terveystarkastus) tehtäväksi matkustajille. Testaukset tehtäisiin ensisijaisesti vapaaehtoisesti. Henkilö voitaisiin määrätä yksilöpäätöksellä pakolliseen testaukseen16 §:n nojalla aluehallintoviraston päätöksellä, jos henkilö kieltäytyy testauksesta. Jos esim. koneessa on oireisia matkustajia, pakollinen testaus on silloin mahdollinen.

Karanteenipäätös voitaisiin tehdä kullekin henkilölle kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaavan lääkärin toimesta, kun henkilön voidaan katsoa olevan perustellusti koronavirustaudille altistuneeksi epäilty. Tämä tulee kyseessä silloin, kun koneessa tai kulkuneuvossa on oireisia henkilöitä tai myös kun koronavirustaudin ilmaantuvuus on lähtömaassa erityisen suuri, kuten Pohjois-Makedoniassa.

Sairastuneille voitaisiin tehdä yksilölliset eristämispäätökset tartuntatautilain 63 §:n perusteella.

Oikeuskansleri korosti lääketieteellistä ja epidemiologista arviointia yksilöpäätösten (60 §) pohjalla karanteeniin asettamisesta. Riskiarvion pohjalta korkean tauti-ilmaantuvuuden maasta tuleva

kulkuneuvon (lentokone, laiva, bussi, yms) kohdalla voidaan toimia siten, että aluehallintovirasto antaa määräyksen terveystarkastuksesta eli testaamisesta tai ohjaa kunnan tartuntatautiviranomaisia toimimaan asiassa.

Koronavirustautia on Suomessa esiintynyt jo tammikuusta 2020 lähtien ja etukäteen on tiedossa koneiden ja laivojen saapumisajat, joten että pikaisen toiminnan kriteeri ei välttämättä täyty tartuntatautilain 71 §:n (Äkillinen vakava terveysvaara) edellytysten mukaisesti. Ensisijaisesti tulisi toimia tartuntatautilain 60 ja 63 §:n nojalla. Lennot, jotka saapuvat maahan kuuden tunnin varoitusajalla, voisivat täyttää 71 §:n edellytykset. Tällaisissa tapauksissa aluehallintoviraston työjärjestys määrää toimivaltaiset virkamiehet. Toinen vaihtoehto on, että sosiaali- ja terveysministeriön edustajat olisivat paikalla tekemässä päätöksiä. Tartuntatautiviranomaisten kanssa tehdyn selvittelyn perusteella rajaterveysturvallisuuden parantamiselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa tartuntatautilain 60§ - 63§ mukaisin valtuuksin.

Karanteeniin tai eristyksiin määrätyllä henkilöllä on oikeus tartuntatautipäivärahaan ansionmenetyksestä (82 §). Tämä koskee Suomen sosiaaliturvan piiriin kuukuvia henkilöitä.

STM selvittää onko lainsäädäntöä mahdollista muuttaa korvauskäytäntöjen osalta.

Tartuntatautilain säännökset

3 luku

Sairastuneiden ja sairastuneeksi perustellusti epäiltyjen tunnistaminen ja tartunnan jäljitys

14 § Vapaaehtoiset terveystarkastukset ja rokotukset

Kunnan on järjestettävä yleisiä rokotuksia ja terveystarkastuksia tartuntatautien ehkäisemiseksi. Rokotukseen tai terveystarkastukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

15 § Kohdennetut terveystarkastukset

Aluehallintovirasto voi määrätä järjestettäväksi toimialueensa jollakin paikkakunnalla tai tietyssä työpaikassa, laitoksessa, kulkuneuvossa tai vastaavassa paikassa oleskeleville terveystarkastuksen, jos tarkastus on yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi tarpeen. Terveystarkastukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Terveystarkastuksen suorittaa lääkäri tai asianmukaisen koulutuksen saanut muu terveydenhuollon ammattihenkilö lääkärin valvonnassa. Tarkastuksen osana voidaan ottaa välttämättömiä näytteitä ja tehdä muu tutkimus, josta ei aiheudu merkittävää haittaa tutkittavalle.

Työntekijällä on oikeus käydä 1 momentissa tarkoitetussa terveystarkastuksessa tai tutkimuksissa työaikana, jollei se ole vaikeudetta mahdollista muuna aikana. Se aika, joka työntekijän päivittäisestä säännöllisestä työajasta käytetään mainittuun tarkoitukseen, luetaan työssäoloajaksi.

16 § Pakollinen terveystarkastus

Aluehallintovirasto voi päättää, että 14 ja 15 §:n mukaiseen terveystarkastukseen osallistuminen on pakollista, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämätöntä.

60 § Karanteeni

Jos yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen vaara on ilmeinen eikä taudin leviämistä voida muulla tavoin estää, virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai virkasuhteinen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää henkilön karanteenista enintään yhden kuukauden ajaksi. Päätös karanteenista voidaan tehdä henkilölle, jonka on todettu tai perustellusti epäilty altistuneen yleisvaaralliselle tartuntataudille.

Virkasuhteinen kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen karanteenista myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.

63 § Eristäminen

Kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää yleisvaaralliseen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäiltyyn tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön eristämisestä terveydenhuollon toimintayksikköön enintään kahden kuukauden ajaksi, jos taudin leviämisen vaara on ilmeinen ja jos taudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä. Päätöksen tehneen lääkärin on annettava eristettävälle henkilölle ja häntä hoitaville työntekijöille tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömät ohjeet.

Virkasuhteinen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tehdä päätöksen eristämisestä myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön tahdosta riippumatta.

6 luku

Tartunnan leviämistä rajoittavia toimenpiteitä

71 § Äkillinen vakava terveysvaara

Jos pikaiset toimenpiteet ovat tarpeen yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen estämiseksi, sosiaali- ja terveysministeriö sekä aluehallintovirasto ja kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin toimialueellaan voivat tehdä niitä koskevat välttämättömät 60, 61 ja 63 §:n mukaiset päätökset virkasuhteisen kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaavan lääkärin sijasta.

8 luku Maksut ja korvaukset

82 § Tartuntatautipäiväraha

Henkilöllä, joka tartuntataudin leviämisen estämiseksi on määrätty olemaan poissa ansiotyöstään, eristettäväksi tai karanteeniin, on oikeus saada ansionmenetyksen korvaamiseksi tartuntatautipäivärahaa siten kuin sairausvakuutuslaissa (1224/2004) säädetään. Sama oikeus on alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalla, jos alle 16-vuotias lapsi on edellä mainitusta syystä määrätty pidettäväksi kotona ja huoltaja tämän vuoksi on estynyt tekemästä työtään.